

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Збірник засновано в 1994 році

Випуск 20

На честь 55-річчя професора А. П. Загнітка

Донецьк ДонНУ 2010

Редакційна рада: Анатолій Загнітко, доктор філологічних наук, професор (науковий редактор) (Україна); Іван Вихованець, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України (Україна); Катерина Городенська, доктор філологічних наук, професор (Україна); Ніна Клименко, доктор філологічних наук, професор (Україна); Євгенія Карпіловська, доктор філологічних наук, професор (Україна); Майя Всеволодова, доктор філологічних наук, професор (Росія); Марія Конюшкевич, доктор філологічних наук, професор (Білорусь); Василь Рагавцов, доктор філологічних наук, професор (Білорусь); Михайло Сарновський, доктор філологічних наук (Польща); Лариса Пісарек, доктор філологічних наук, професор (Польща); Чеслав Ляхур, доктор філологічних наук, професор (Польща); Алеш Брандлер, доктор філологічних наук, професор (Чехія); Станіслав Жажа, доктор філологічних наук, професор (Чехія); Людмила Попович, доктор філологічних наук, професор (Сербія).

Редакційна колегія: Євген Отін, доктор філологічних наук, професор (Україна); Микола Луценко, доктор філологічних наук, професор (Україна); Михайло Сенів, доктор філологічних наук, професор (Україна); Володимир Каліущенко, доктор філологічних наук, професор (Україна); Ольга Бессонова, доктор філологічних наук, професор (Україна); Каленик Шульжук, доктор філологічних наук, професор (Україна); Віра Познанська, кандидат філологічних наук, доцент (Україна); Любов Фроляк, кандидат філологічних наук, доцент (Польща); Михайло Вінтонів, кандидат філологічних наук, доцент (Україна); Володимир Мозгунов, кандидат філологічних наук, доцент (Україна); Ірина Домрачева, кандидат філологічних наук, доцент (Україна); Оксана Борисенко, кандидат філологічних наук, доцент (Україна); Ганна Ситар, кандидат філологічних наук, доцент (відповідальний секретар) (Україна); Ілля Данилюк, кандидат філологічних наук, доцент (секретар) (Україна); Юлія Зеленська, асп. (технічний секретар) (Україна).

Рецензенти: Грещук Василь, доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет); Сологуб Надія, доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серії КВ № 8925 від 01.07.2004 року.

Затверджено до друку вченою радою Донецького національного університету (№ 9 від 30.10.2009 р.).

Засновник: Донецький національний університет, кафедра української мови (від 28.12.2007 р. – кафедра української мови та прикладної лінгвістики).

При використанні матеріалів серії покликання на «Лінгвістичні студії» є обов'язковим.

Електронна версія збірника доступна на Донецькому лінгвістичному порталі за адресою www.mova.dn.ua

Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. – Л 59 Донецьк : ДонНУ, 2010. – Вип. 20: На честь 55-річчя професора А. П. Загнітка. – 333 с.

ISSN 1815-3070

Розглянуто актуальні проблеми теорії мови, функціональної граматики, з'ясовано напрями еволюції морфологічних і синтаксичних категорій, а також їхні функціональні вияви в тексті, встановлено особливості функціональної семантики фразеологічних і лексичних одиниць, висвітлено напрями прикладної лінгвістики та методики викладання мови.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів-філологів.

ЗМІСТ

Передмова		6
Карпіловська Євгенія	Дорогу здолає той, хто йде	6
РОЗДІЛ I	Теорія мови	8
Бранднер Алеш	Проявления аналитизма в современном русском языке	8
Всеволодова Майя	Национальная языковая картина мира и грамматика	18
Карпіловська Євгенія	Вторинна номінація у сучасній українській мові: тенденції розвитку	27
Куш Наталія	Еквівалентність як лінгвістичне явище (на матеріалі сучасної української мови)	33
Луценко Николай	Этимологические версии (III)	36
Мацюк Галина	Суспільна природа мови в радянському мовознавстві: концепція М. Марра	45
Ригванова Вікторія	Феномен мовної особистості	55
Скаб Марія	Проблема істинності та верифікації зафіксованої мовою інформації	58
РОЗДІЛ II	Актуальні проблеми морфології	64
Виноградова Ольга	Протичлен як основний засіб зв'язку локативних словоформ	64
Домрачева Ірина	Семантичні та граматичні особливості функціонування узагальнено-збірних субстантивів	69
Дорошенко Лариса	Аналітичні форми категорії безвідносної міри ознаки в українській мові	75
Конюшкевич Марія	Соматизми в функции предлога (к вопросу о границах категории персональности)	79
Lachur Czesław	O niektórych właściwościach struktury przyimków wtórnych w języku polskim	87
Піддубська Інна	Основні принципи транспозиції граматичних форм	92
Рибенок Вікторія	Особливості творення видової кореляції дієслів руху та переміщення	97
Щепка Оксана	Дієслова з компаративною семантикою в сучасній українській мові	
РОЗДІЛ III	Теоретичні питання синтаксису	106
Балко Марина	Сучасні підходи до вивчення синтаксичних конструкцій з синсемантичним словом	106
Вінтонів Михайло	Актуальне членування поліпредикативних складних речень	111
Лешкова Наталія	Зв'язок мовленнєвої діяльності та актуального членування	114
Мараховська Валентина	Складнопідрядні з підрядними прикомпаративними в парадигмі моделей речень виразників порівняльного значення	119
Марченко Тетяна	Семантико-синтаксична типологія неповних речень (елімінація субстанційних синтаксем)	124
Наливайко Юлія	Особливості співвідношення «синкретизм – омонімія» та «синкретизм – полісемія» на рівні членів речення	129
Островська Людмила	Апозитивні конструкції в системі атрибутивних відношень	132
Путіліна Оксана	Давальний відмінок як формально-поверхневий репрезентант глибинного об'єктного значення в сучасній українській мові (у зіставленні з англійською)	136
Радіонова Тетяна	Однорідні ряди із узагальнювальним словом: структура і функції	140
Ситар Ганна	Описові предикати з модальним компонентом в українській мові: структура й семантика	145
РОЗДІЛ IV	Функціональна семантика лексичних і фразеологічних одиниць	152
Важеніна Олена	Фразеологічний натяк як засіб створення гумористично-сатиричної прагматики художнього тексту	152
Кочан Ірина	Запозичена лексика в сучасних терміносистемах	158
Малявін Андрій	Семантичні зрушення значення умови як мовний засіб концептуалізації знань	161
Мозгунов Володимир	Модальність предикатів дозволу: спроба експлікації	164
Овчаренко Наталія	Теоретичні передумови дослідження терміносистем (на матеріалі сучасної української термінології)	171

ФЕНОМЕН МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Проаналізовано причини залучення поняття «особистість» до дослідницького апарату сучасної лінгвістики; прокоментовано рівнорядність поняття мовної особистості й мови / мовлення; визначено парадигму мовної особистості.

Ключові слова: антропоцентризм, мовна особистість, мова, мовлення, мовленнєва діяльність.

З-поміж усіх проблем, із якими довелося зустрітися людству в ході свого історичного розвитку, найзаплутанішою залишається проблема природи людини, особистості. Скільки різних напрямків було опрацьовано, скільки різних концепцій було висунуто, але точної і вичерпної відповіді так і не знайдено. Складність полягає, по-перше, у неповторності кожної людини і, по-друге, в мінливості, непостійності, неоднорідності поняття «особистість», що не може бути придатним для наукового осмислення без конкретних контекстуальних обмежень. Тому з-поміж багатьох підходів до розуміння цього поняття автори праці «Культура, мова та особистість», Е. Сепір та Д. Мандельбаум, виділяють лише філософський, психологічний, психофізіологічний, соціологічний, психіатричний підходи, що мають відносно чітке розмежування у визначеннях [Sapir 1949, с. 164]. Звернення ж сучасної лінгвістичної теорії до теми «людського чинника» є свідченням важливого методологічного зсуву в науці про мову, переходу до дослідження мови з урахуванням тісного її взаємозв'язку з людиною (особистістю), мисленням, практичною діяльністю. З огляду на це, актуальним є пропонуване дослідження, в якому за мету поставлено визначення парадигми мовної особистості в аспекті корелятивності з поняттями мова – мовлення – мовленнєва діяльність.

Методологічна зміна, зумовлена прагненням лінгвістів до цілісного знання, до усвідомлення того, що пояснення мовних процесів, природи мовних явищ не можливе без залучення наукового потенціалу різних галузей науки, сприяла виникненню і розвитку інтегрованих напрямків лінгвістики (психолінгвістики, когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокультурології тощо). За таких умов у науковій літературі, присвяченій парадигмальному простору сучасного мовознавства, пріоритетним визнається антропоцентризм, що визначається як підхід (А. Загнітко), принцип (Ю. Степанов, О. Попова), парадигма (В. Маслова), настанова (О. Кубрякова). Науковцями термін «антропоцентрична» парадигма часто використовується синонімічно поряд із такими, як «комунікативно-функціональна» (М. Макаров), «когнітивно-дискурсивна» (А. Приходько), «когнітивно-комунікативна» (І. Шевченко), що в цілому кваліфікуються як нетрадиційні проблеми граматичної теорії (А. Загнітко) [Загнітко 2007, с. 7]. «Жоден крупний лінгвіст останніх десятиліть, якщо він тільки не приймав без критики положень догматичного структуралізму, не обійшов увагою питання антропоцентризму в мові, а, отже, і в лінгвістичній теорії» [Степанов 2005, с. 49].

Принцип антропоцентризму є одним з основ процесу укрупнення граматики, оскільки об'єднання різних мовних категорій у межах «суперкатегорії» відбувається зрештою на підставі того, що вони саме таким чином групуються у мовній свідомості мовця – дослідника [Степанов 2005, с. 51].

Суттєва відмінність сучасної лінгвістичної парадигми від попередніх полягає в тому, що у фокусі уваги перших двох знаходилося слово в історичному або системному вивченні, а в антропоцентричній акцент зміщено з об'єктів пізнання на суб'єкт, вивчаються проблеми трансформації одиниць мови в одиниці мовлення.

Типовим виявом «розхитування парадигми» (термін Р. Фрумкіної [Актуальные 2006, с. 44]) є вихід за межі вже опрацьованих територій, вихід у нову реальність, для опису якої необхідно знайти новий інструментарій, яким першочергово стає нова мова опису. Нова метамова сучасної лінгвістичної науки дозволяє залучити до розгляду нові об'єкти й фіксувати отримані результати. Отже, очевидно є актуальність вироблення нової лінгвістичної термінології, за якої без різночитань можна робити конкретні висновки і подавати рекомендації. З огляду на синтетичність, інтегративність сучасних лінгвістичних напрямків, методологічний еkleктизм [Селіванова 2008, с. 5] сучасна термінологічна база лінгвістики характеризується образністю, метафоричністю, пор.: мовна картина світу, мовна особистість, морфемний шов тощо.

Поява таких термінів зумовлена не тільки чинниками названими вище, а й культурологічним та лінгвістичним імперативами (термін О. Корнілова [Корнилов, с. 76]). Суть першого полягає в тому, що ознайомлення з певною культурою, її вивчення не може бути повним без урахування такого компонента, як особливості мислення нації, що знаходить своє вираження у національній мові представників цієї культури. Відповідно, зв'язок мови та культури не потребує окремих доказів. І якщо культура виявляє те, що саме думає суспільство, то мова виявляє те, як воно думає. Так, проникаючи в образ мислення нації, у спосіб бачення світу, дослідник розуміє особливості менталітету носіїв певної культури та їхньої мови як глибинної системи бачення світу. Лінгвістичний імператив виникнення терміна пов'язаний з проблемою інтерпретації результатів практичного заглиблення у семантику культури, з необхідністю концептуальної інтерпретації систематизованої лексики. Така інтерпретація потребує від дослідника чітких лінгвістичних позицій. Власне лінгвістика і вказує на те, що мова відкриває доступ не тільки до інформації, що міститься в описі світу, але й до таких феноменів людини, пов'язаних із діяльністю вищої нервової системи, як свідомість і мозок. У цьому аспекті лінгвістів

цікавить те, в якому вигляді передані людині знання про мову і знання мови, як формуються ці знання у цілісну модель світу, як побудована остання і як, організована в окрему систему – картину, вона потім впливає на нас. Тому для культуролога та лінгвіста створення такого пізнавального артефакту (мовна картина світу, мовна особистість) є науково і прагматично необхідним.

Щодо власне феномена, то Ю. Караулов запропонував структуру з трьох рівнів: 1) вербально-семантичного, за яким для носія нормальне володіння мовою, а для дослідника – традиційний опис формальних засобів вираження певних значень; 2) когнітивного, одиницями якого є поняття, ідеї, концепти, що формують у кожної мовної індивідуальності упорядковану, систематизовану «картину світу», здатну відображати ієрархію цінностей. Когнітивний рівень мовної особистості та її аналіз передбачає розширення значення й перехід до знань, а, отже, охоплює інтелектуальну сферу особистості, що уможливує вихід для дослідника через мову, через процеси говоріння та розуміння до знань, свідомості, процесів пізнання людини; 3) прагматичного, що охоплює мету, мотиви, інтереси, інтенції. Такий рівень забезпечує в аналізі мовної особистості зумовлений перехід від оцінок до мовленнєвої діяльності до усвідомлення реальної діяльності в світі [Караулов 1987]. Отже, в структурі мовної особистості виділено три рівні, три складники: вербально-семантичний, когнітивний, прагматичний. Першим дослідники опікуються давно, останні два стали об'єктом посиленої уваги науковців останні десятиліття в аспекті розвитку психолінгвістики, теорії мовленнєвої комунікації, теорії мовленнєвих актів, когнітивної лінгвістики. Такий розвиток зумовлено посиленою увагою науковців різних наукових парадигм до людини не тільки як носія певної свідомості, що виконує якусь діяльність, але як до носія мовної свідомості, що виконує разом з іншими видами діяльності – мовленнєву.

Актуальність і необхідність наукового осмислення терміна «мовна особистість», введення його до поняттєвого апарату сучасної лінгвістики визначає і той факт популярності використання його в межах різних філологічних дисциплін. Зокрема можна виділити такі підходи до визначенні статусу мовної особистості: 1) психолінгвістичний, започаткований у роботах В. фон Гумбольдта, розвинений у працях О. Потебні, за яким мовна особистість на сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки визначена як трирівнева структура (Ю. Караулов, Н. Шумарова); 2) соціолінгвістичний, де мовна особистість моделюється з позиції або конкретних знаків-індикаторів соціального статусу чи соціальної ролі (Л. Крисін), або заданого соціально типу (В. Тимофєєв), або в середовищі багатомовного узусу (Р. Белл); 3) лінгводидактичний, де мовна особистість вивчається у комунікативному аспекті (Г. Богін, Л. Мацько, М. Пентилук, Л. Струганець); 4) лінгвокультурологічний, за яким визначається національно-культурна специфіка мовної особистості (С. Воркачов, В. Маслова).

Узагальнюючи велику кількість тлумачень мовної особистості, наявну в лінгвістиці після виходу монографії «Русский язык и языковая личность», Ю. Караулов запропонував триєдину структуру цього понятійного поля: ядро, модифікації, периферія. До ядра науковець відніс розуміння мовної особистості як ніші в лінгвістиці: суб'єкт, індивід, автор тексту, носій мови, інформант, мовець, мовленнєвий портрет.

Модифікації репрезентовані розумінням мовної особистості в таких реалізаціях: історична мовна особистість, національна мовна особистість, персонаж (художнього твору) тощо.

Периферію формують наукова парадигма «мова і людина», зв'язок мова – людина, антрополінгвістика, національна культура, тезаурус мовної особистості, мовна свідомість, менталітет народу, ментальний простір, асоціативний зв'язок, прецедентний текст тощо [Караулов 1995, с. 63].

Така розмитість поняття та широке його розуміння свідчить, по-перше, про наявність певної системи в підходах до інтерпретації досліджуваного нами поняття, по-друге, демонструє відкритість цього списку з огляду на різноаспектність його наукового усвідомлення.

Однак, мовознавці, якщо вони прагнуть пояснити феномен особистості, не повинні бути ані занадто психологічноорієнтованими, ані переважно соціальноорієнтованими у своїх наукових пошуках. Варто пам'ятати про те, що мовознавство – це наука про людську мову, тому психологічні ознаки особистості мають бути супутніми. Природним, «генетично» спрямованим для лінгвістів є протиставлення мови і мовлення, що має свою багату історію, сформовану ідеями молодогограматиків, Ф. де Соссюра, Л. Щерби, психологів і психолінгвістів.

Визначальне розмежування мови, мовної здібності, мовленнєвої діяльності і мовлення визначено у працях Ф. де Соссюра, який запропонував ідею розмежування і протиставлення мовленнєвої діяльності (langage), що складається з мови (langue) та мовної здібності (faculte du langage), і мовлення (parole), як потенції і реалізації.

Ті ж поняття у теорії О. Леонтьєва набувають іншого означення. Науковець протиставляє мову як предмет, мову як процес, мову як здібність, які виступають частиною мовленнєвої діяльності. Отже, чотирикомпонентна система може виглядати як сума феноменів «мова як предмет», «мова як процес», «мова як здібність», що дорівнює мовленнєвій діяльності [Загнітко 2007, с. 90-91].

Об'єднавши ці два підходи, можна визначити певну відповідність між цими компонентами. Так, мова як предмет є рівнорядною поняттю langue, мова як процес – parole, мова як здібність – faculte du langage, мовленнєва діяльність – langage.

Запропоновані концепції корелюють із поняттям мовна особистість, що в результаті осмислення в аспекті дихотомії «мова – мовлення» (langue – parole) уможливує висновок про наявність не тільки мовної

особистості, а й мовленнєвої особистості. З огляду на це мовна особистість є багатокомпонентною парадигмою мовленнєвих особистостей, які диференціюються за рівнем мовних знань, за ступенем володіння видами мовленнєвої діяльності, за комунікативними ситуаціями, в межах яких відбувається спілкування. Поняття «мовленнєва особистість» набуває актуальності в сфері лінгводидактики, теорії мовленнєвих актів.

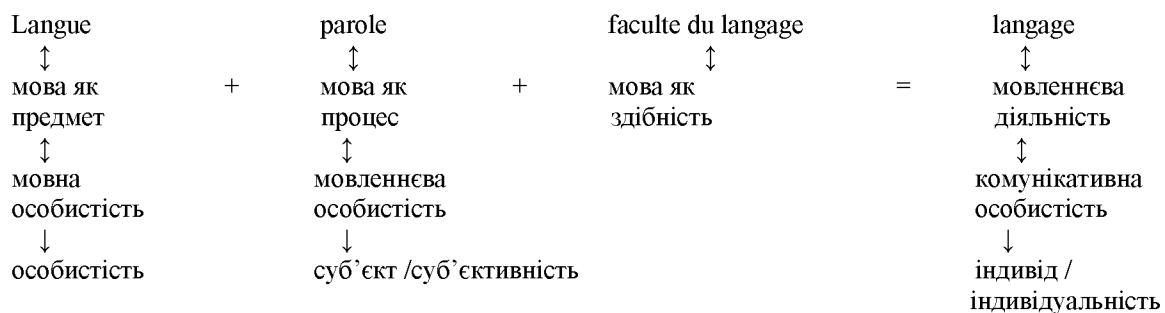
Однак запропонований ряд вияву людини в мові (Homo Loguens, мовця) мовна – мовленнєва особистість не є завершеним. Поза увагою залишається функціональний аспект її реалізації, коли людина бере участь у спілкуванні тут і зараз. Таке функціонування системи у концепції Ф. де Соссюра має назву *parole*, у теорії О. Леонтьєва – мова як процес, що корелює з мовленнєвою особистістю, актуалізованою у конкретному акті комунікації – комунікативною особистістю. Остання постає як конкретний учасник певного комунікативного акту, що діє в реальній ситуації. Отже, людина у мовному просторі, мовець у лінгвістичній теорії реалізується у вигляді парадигми: Homo Loguens – мовна особистість – мовленнєва особистість – комунікативна особистість.

Можна припустити, що цей ряд може набувати певних варіацій, з огляду на те, що кожна особистість прагне індивідуалізації. Тому мовна особистість як узагальнений, сукупний образ носія певної мови – української, англійської тощо, взаємодіє з індивідуальною мовною особистістю, що сприймає, мислить, спілкується, звернена до слухача. Співвідношення узагальненого образу носія певної мовної свідомості й індивідуальної мовної особистості певною мірою є аналогічним відношенню між колективним знанням соціуму і знаннями індивіда. Подібно до цього мовленнєвий досвід сукупної мовленнєвої особистості есплікується з досвідом індивідуальної мовленнєвої особистості. Так, можна говорити про мовну особистість школяра, студента вчителя тощо. Подальші варіації можуть відбуватися за територіальними, професійними, соціальними, культурними, гендерними ознаками.

Пам'ятаючи про те, що людина одночасно постає як організм, індивід (рід Homo Sapiens), особистість (соціально зумовлені характеристики і ознаки індивіда), суб'єкт певної діяльності, то логічним буде визначення корелятивності понять особистість, індивід/індивідуальність, суб'єкт/суб'єктивність із поняттями мова, мовленнєва діяльність, мовлення. Зважаючи на той факт, що індивід занурений у мову через те, що перебуває у певному соціумі, формується цією мовою і виявляє себе у діяльності, зокрема мовленнєвій, то поняття індивід/індивідуальність рівнозначне поняттю *langage*. Суб'єкт у свою чергу виникає щоразу в результаті конкретної ситуації спілкування, він є означальним, аналогом референта у лінгвістичній логіці. Суб'єктивність визнається як здатність мовця привласнювати мову у процесі її застосування (ідеї Е. Бенвеніста). Тому суб'єкт корелює з поняттям мовлення – *parole*, а воно є суб'єктивне по суті. Особистість як носій певної свідомості, знань, зокрема мовних можна співвіднести з поняття мова – *langue* (детальний огляд представлено у [Дем'янков 1992]). Систему відповідності концепції Ф. де Соссюра, О. Леонтьєва, запропонованої у дослідженні парадигми Homo Loguens і теорії В. Дем'янка можна показати так:

Схема 1.

Співвідношення концепції Ф. де Соссюра, О. Леонтьєва і парадигми Homo Loguens

Отже, запропонована парадигма людини в мові з метою осмислення феномену мовної особистості є необхідною лише в аспекті теоретичного осмислення останнього, оскільки кожна людина як Homo Loguens реалізується одночасно як мовна особистість, мовленнєва особистість та комунікативна особистість. Актуалізація однієї з іпостасей залежить від конкретної оптики дослідника: когнітивної, психолінгвістичної, лінгводидактичної, комунікативної тощо. Перспективним у парадигмі Homo Loguens залишається наукове обґрунтування дискурсивної особистості, опис реалізації конкретної індивідуальної мовної особистості залежно від різних варіативних ознак. Загальна динаміка занурення в антропоцентричні тенденції, що на сьогодні має позитивні для мовознавства наслідки: розширення проблематики досліджень, поява нових методів, – має згодом уповільнювати свій темп для запобігання необачного захоплення таким тенденціями, про що зауважував М. Гайдеггер. Небезпека панівної позиції суб'єкта у пізнанні та культурі полягає в антропологічній стратегії оволодіння буттям, в результаті чого світ стає лише «картиною світу», світом-об'єктом, системою замкненою в собі, що неминуче призведе до логіки нігілізму, а людину перетворить на матеріал.

Література

Актуальные 2006: Актуальные проблемы современной лингвистики: учеб. пособие [Текст] / сост. Л.Н. Чурилина. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 416с. – Библиограф.: с. 410-406. – ISBN 5-89349-892-5 (Флинта), ISBN 5-02-033353-0 (Наука).

Бацевич 2004: Бацевич, Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики: Підручник [Текст] / Флорій Сергійович Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344с. (Альма-матер). – Библиограф.: с. 304-317. – ISBN 966-580-172-4.

Демьянков 1992: Демьянков, В.З. Личность, индивидуальность и субъективность в языке и речи [Текст] / В.З. Демьянков // «Я», «субъект», «индивид» в парадигмах современного языкознания. – М.: ИНИОН РАН, 1992. – С. 9-34. – Библиограф.: с. 33-34.

Загнітко 2007: Загнітко, А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія [Текст] / Анатолій Панасович Загнітко. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 219с. – Библиограф.: с. 202-218. – 300 пр. – ISBN 978-966-374-175-8.

Караулов 1987: Караулов, Ю.Н. Русский язык и языковая личность [Текст] / Юрий Николаевич Караулов. – М.: Наука, 1987. – 263 с.

Караулов 1995: Караулов, Ю.Н. Что же такое «языковая личность»? [Текст] // Этническое и языковое самосознание: Материалы конференции. – М.: ТОО ФИАНфонд, 1995. – С. 63-65.

Корнилов 2003: Корнилов, О.А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов [Текст] / Корнилов Олег Александрович. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЧеРо, 2003. – 349с. – Библиограф.: с. 327-346. – ISBN 5-88711-181-X.

Красных 2003: Красных, В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? [Текст] / Виктория Владимировна Красных. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 375 с.

Селіванова 2008: Селіванова, О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник [Текст] / Селіванова Олена Олександрівна. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712с. – 1000 пр. – ISBN 966-8791-16-9.

Степанов 2005: Степанов, Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики [Текст] / Юрий Сергеевич Степанов. – Изд. 5-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 312с. – ISBN 5-354-01047-0.

Sapir 1949: Sapir, Edward, Mandelbaum, David G. Culture, Language and Personality [Текст] / Edward Sapir, David G. Mandelbaum. – University of California Press, 1949. – 207p.

Проанализированы причины вовлечения понятия «личность» в аппарат исследований современной лингвистики; прокомментирована коррелятивность понятий языковой личности и языка/ речи; определена парадигма языковой личности.

Ключевые слова: антропоцентризм, языковая личность, язык, речь, речевая деятельность.

The motivation of the term relating to the research devices of the modern linguistics is analyzed; the correlation of the term linguistic personality and language/ speech is considered; the paradigm of the linguistic personality is determined.

Key words: anthropocentrism, linguistic personality, language, speech, language activity.

Надійшла до редакції 1 червня 2009 року.

Марія Скаб

ББК 81.411.1-32

УДК 811.161.2'37

ПРОБЛЕМА ІСТИННОСТІ ТА ВЕРИФІКАЦІЇ ЗАФІКСОВАНОЇ МОВОЮ ІНФОРМАЦІЇ

У статті висвітлено проблему істинності та верифікації зафіксованої мовою інформації з погляду дослідника, що займається вивченням концептуалізації сакральної сфери.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, концепт, концептуалізація, верифікація результатів дослідження.

2000 року в журналі „Мовознавство” було опубліковано цікаву статтю В.П. Мусієнко „Проблема істинності лінгвістичних знань”, у якій авторка, зокрема, писала: „Визначення сенсу науки і її істинності передбачає розв’язання проблеми критеріїв істинності. У різні історичні епохи акценти були різними: практика, краса, простота, відсутність протиріч, узгоджуваність з домінуючим знанням і т. д.” [23, с. 11]. Однак сучасна лінгвістика, на думку дослідниці, не може бути інтерпретована в межах однієї парадигми, як це було в XIX ст. чи в період структуралізму; сучасна логіка науки проголошує як принцип багатопарадигмальний аналіз, розглядає як цілком реальні феномени варіативність істини, плюралізм результатів і критеріїв, реабілітує особистісне, інтуїтивне, інтерсуб’єктивне знання [23, с. 15-16].